

A közel hét év 25 szezonját egy bevezetőben lehetetlen számba venni, de a „leg”- ek feltoluló emlékfoltjai mégis alkalmasak az önreflexióra. Véleményem szerint a Múcsarnok háromféle szellemi mozgásvektor metszéspontja. A közönség és a művész randevúja az első, a legfontosabb.

Második, nem kevésbé kiemelt funkció művész-művész találkozóhelyt biztosítani – beleértve az alkotók találkozásait műveikkel és annak művésztársak által megfogalmazott spontán visszhangjával. Ezt a tradíciót a zsúfolt megnyitókön is újra étellel tudtuk megtölteni.

A harmadik feladat a szakmai igényű kritikai párbeszéd generálása, amit erős kommunikációs munkával segítünk. Nem elsősorban rajtunk múlt ennek részleges sikere. A személyes megbeszéléseken, szűkebb körben rendkívül pozitív, értő visszajelzéseket kaptunk. A konferenciák, kerekasztal-beszélgetések résztvevői nyitott légkörben tudtak egymással és velünk kommunikálni. A sajtó egy része, egyes kurátorok azonban nem „jöttek be” a házba. Az okokra itt nem érdemes szót vesztegetni. A méltatlan közöny a közönség egy részét talán soha vissza nem térő élményektől fosztotta meg. Inkább felidézek egy erős képi emléket 2015-ből: Steve McCurry – az Afgán lány képével világot hódító fotóművész – tárlatához nap mint nap a Dózsa György útig állt a sor. Ez húsz éve, a francia impresszionistákkal történt meg utoljára. S aztán 2017-ben megismétlődött itt – Salgado Genézisével. Ekkor az éves látogatószámunk már 80.000-140.000 között mozgott, évi 23-27 tárlattal vártuk a házba visszaszokott közönséget. 2016-ban bemutatott, nagyszabású jubileumi festészeti tárlatunk is elérte a 35 ezres nézőszámot. A Múcsarnok megnyitásának 120. évfordulóján a kánonokat feszegető nemzetközi művészettörténész tekintély, Sármány-Parsons Ilona vendégkurátor Az első aranykor – Az Osztrák-Magyar Monarchia festészete című tárlata egyszerre lett erős szakmai és jelentős közönségsiker. A művek kölcsönzése egész Közép-Európára kiterjedt. Konferenciák, szakmai beszélgetések teljesítették ki a kiállítást. A reprezentatív kiadványt és angol változatát hamar elkapkodták.

Pedig nem minden tervem valósult meg. Hoppón maradtunk 2018-ban a kolozsvári Ana Lupas meghívásakor – igaz, a Tate Modernnel szemben. Végül a bécsi kiállításán általam felkért Rachel Whiteread építészeti plasztikái sem jutottak el hozzánk. Az Aranykor kapcsán egy másik – nem szakmai – kapcsolatom segítségével megkíséreltem a New York-i New Museum Ausztriába soha vissza nem térő, hányatott sorsú Golden Lady című emblemikus Klimt-képét Budapestre hozni. A modell örökösei által felháborítóan, viszontagságos úton, de végül visszaperelt, Adele Bloch- Bauert ábrázoló, egész korszakot jelképező festményt az Apszisban, üvegfülkében állítottuk volna ki. Sajnos ez is csak terv maradt. Igazi ünnep inkább attól volt a 120. év, hogy a történeti kiállítás mellett az oldalsó termekben kortárs honi alkotók, alkotóközösségek, művésztalálkozók és gyűjtemények váltották egymást, Kertek és műhelyek, illetve Jutalomjáték címen, mindig valamilyen kerek évforduló apropóján. A Múcsarnok építészeti adottságai teszik lehetővé ezt a párhuzamos tárlatrendező metódust, amit tartalmi analógiák mentén a szezon-tárlatok szerkesztésénél is rendre ki tudunk használni. Ezúttal is csúcsra járt ez az együtt építkező szinergia, a nagyszámú kiállító művésszel és a közönséggel együtt ünnepelhettünk. De általában a más-más művészeti felfogású alkotások és nézőink ilyen „mozgatása” a néző által eredetileg meglátogatni nem tervezett kiállítás megtekintését, befogadását eredményezi. Kurátorainknak és nekem is ez a „győzelem” mindig igazi beavató ünnep. Nyitott, önálló gondolkodásra képes látogatókra építünk – és jönnek is. Erős próba volt Nicolas Schöffer mobil szobrait Vörösváry Ákos installációival egymás szomszédságába tenni. Hallottam, hogy ez sokaknak életre szóló élmény lett.

S akkor pár mondat a számomra nagyon fontos Schöffer-kiállításról. Tekintélyes elődöm elismerő hangon bevallotta, teljesíthetetlen próbálkozásnak gondolta Nicolas Schöffer retrospektív kiállítását Budapesten. Párizsi építészbarátom sok éve elvitt a művész özvegye által féltve őrzött Schöffer-műterembe. Nem hittem akkor, hogy később majd egy bensőséges beszélgetés végén a 90 feletti – azóta elhunyt – Eléonore asszony kivételes egyszerűséggel a budapesti Múcsarnokba „engedi ki” a legendává vált életművet. És megcsinálhattuk. Ezúttal ismét a magyaron kívül angol és francia változatokban is impozáns katalógus készült.

Fontos eredménynek tartom, hogy minden kiállításához készült kiadvány, katalógus – a tartalmat jól közvetítő mai karakterű grafikai tervek és körültekintő szerkesztői munka alapján, akár az ingyenes, 6-8 oldalas kiállításvezető „újság” is saját arculat nyomán, mindig minden időben megérkezett a megnyitóra. Így nem csak a jövőt, de a szakmát és a sajtót is szolgáljuk a jelenben. Itt kell megemlítenem a kiállításlátványok terveit is. A befogadói esztétika jegyében a legfontosabb, gyakran összetett tartalmakat kínáló tárlatoknál (főként a hét Nemzeti Szalonnál) nagy hangsúlyt kapott a kiállítás-installáció, gyakran neves látványtervezők bevonásával segítettük a néző „munkáját” élményként elvégezni, megélni. A Schöffer, vagy a nemzetközi Természetművészet kiállításoknál is munkaigényesebb, más szempontból problematikus, de ugyancsak rég várt, szívszorító vállalkozásnak bizonyult a két Szervátiusz szobrász-tárlata. A „határokon túli” nehézségeket belső stábunk és nemzetközi segítők összehangolt bravúrja által tudtuk legyőzni. A lélekhez szólóan finom és egyszerre rusztikus művek – a Nemzeti Galériából a Múcsarnok Apszisába költöztetett Dózsa-szoborral együtt – először szólalhattak meg igazán méltó kiállításon. A határon túli magyar alkotók egyéni tárlatokon, a Nemzeti Szalonokon és minden más csoportos kiállításformában hangsúllyal megjelennek. Idetartozásuk jelentőségét éppen a trianoni diktátum századik évfordulóján aligha kell magyarázni. Magára a tragédiára Jankovics Marcell kiállításának az Apszisba telepített főtengelyén emlékeztünk: karikatúrához közeli képes grafikai történelemkönyve a humor eszközével segít feldolgozni a feldolgozhatatlant. A diaszpóra magyar művészeire is minden évben gondolunk, az 1956-os forradalomra a világba szétszóródott menekült alkotók képeivel emlékeztünk.

MANK Magyar Alkotóművészeti Közhasznú Nonprofit Kft.-vel együtt igen fontosnak tartjuk, hogy a 2014-2015-ös kiélezett helyzetben sikerült a – már akkor több, mint 60 éves – DERKÓ-t, a 35 év alatti pályakezdő művészek pályázati és beszámoló kiállítását a Múcsarnokban megtartani. A korosztály és a közönség számára ez a jövőt jelenti. A jó együttműködés meghozta a célul tűzött eredményt. Egy másik nagy múltú múcsarnoki feladatot, a Velencei Biennálék rendezését azonban – kívülálló okok miatt – még 2014- ben elvesztettük. Új, jó sorozattá vált viszont a Budapest Fotófesztivál, melynek nyitókiállítására 2017-től minden évben a Múcsarnokban került sor.

A fiatal alkotók és képzésük megmutatkozását szolgálta a Múcsarnok#Box-ban a művészeti felsőoktatás sorozat – benne pl. a Barabás Miklós Céh fiataljai vagy a Kassai Műegyetem Design Szak hallgatói –, amelyet a gimnáziumi pedagógusok workshopjai, végül a 240 éves „Kisképző” közelmúltját bemutató tárlat zárt. Ugyanitt több, a megelőző időszak kánonproblémáit orvosolni szándékozó kiállítás is sorra került. Ez is frissességet adott a szezonoknak. A legnagyobb eredménnyel ezen a téren az Egy/Kor tárlat-együttese járt, Szemadám György válogatásával, mások között Karátson Gábor és Jakobovits Miklós kiállításával. A kádári konszolidációban elhallgatott-elhallgattatott alkotók revelációként jelentek meg a házban, komoly eseménysor és az MNG-vel közös tudományos kerekasztal támogatta a kánontörést. Igazi értékrendet alakító nyereségnek bizonyult a Frissen néven

indult, típusá lett (egy kurátor, egy terem, egy művész) sorozat is. Négy alkalommal, kb. 10-10 alkotó önálló kiállításához jutott.

Világszerte, nálunk is jó ideje este, sőt éjjel is nyitva vannak a múzeumok. Talán ehhez társult saját színházi előéletem hatása is, így évi 180-200 társművészeti és szakmai eseménnyel támogatjuk működésünk kereteit. Nemcsak színházat, akár bábszínházat, de kortárs zenét is kínálunk Bogányi Gergelytől, a Muzsikás Együttesen és Sárly László harangjáték-performanszán át, a Kurtágot prezentáló Szemzőig. Exkluzív vezetések tartott Sziámi, Csík János, és igen komoly szerepet kapott a tánc- és mozgásművészet Lőrinc Katitól Tunyogi Henriettig, számos fiatal tehetség is felléphetett. Az alternatív műfajok előadásainak egy része – Ladik Katalintól Drozdik Orsolyáig – gyakran a kiállított művek közt, máskor az Apszis Adolphe Appia színpad-architektúráját idéző terében jöttek létre. Utóbbi a Rejtett történetek – Az életreform mozgalmak és a művészetek című (Az első aranykort folytató) – kultúrtörténeti mega-tárlathoz épült, és azóta is kis alakváltozásokkal jól működik. Az alakváltozások hol Medgyaszay István Nemzeti Panteonját, hol Maróti Géza Trianon emlékművét jelenítik meg, de az alapszerkezet és funkció megtartásával. Emlékezetes vendégtervezői látványtervet kaptunk a Fotóművészeti Szalonnál Vizvárdi Andrásról, vagy Jakab Csabától a Népművészeti Szalonnánál. Utóbbi megnyitójának kereteit a hátsó homlokzattal párba állított óriási székelykapu adta. Az I. Építészeti Szalonhoz a főbejárathoz a feltaláló Losonczi Áron épített interaktív játéktérként üvegbeton-pavilont.

A Múcsarnok működésének szerves része a múzeumpedagógia, a művészetpedagógia is. A kiállításokat rendszeresen kísérő programok közt sikerrel folynak különböző korcsoportokkal az iskolai foglalkozások és családi vezetések. A közösségi szolgálat önkénteseinek bevonásával fogyatékkal élők és hajléktalanok számára is rendezünk eseményeket, amelyek ugyancsak látogattak.

Különleges sikere a kurátori és kommunikációs csapat közös erőfeszítéseinek, hogy az idej világvilágjárva korlátait a virtuális térben kiugró gyorsasággal le tudtuk dönteni. A karantén idején több mint 50 ezren látták a közösségi felületeinken kínált vezetések és programokat.

A szubjektív emlékképeken túl, a kötet és kiállítás előkészítésekor módunk volt mérleget készíteni a munkánkról, de a sikerek összegzése nem a mi feladatunk. A hiányok tanulságait levonjuk. A múcsarnoki nézőcsúcsokat, a Szalonok átlag 23.000-27.000 fős látogatottságát, több kiállítás – Az első aranykor, McCurry, Salgado, Derkó, Budapest Fotófesztivál, Egy/Kor vagy Kozma Lajos – népszerűségét nem lehet figyelmen kívül hagyni. A több mint 150 kiállítást, a hozzájuk illesztett társművészeti eseményeket, szakmai- és közönség-programokat, konferenciákat Bán Andrásal – aki az elmúlt esztendő jelentős részében a Múcsarnok vezető kurátoraként legközelebbi munkatársam volt – úgy rendeztük fejezetekbe a kiállításon és az azt kísérő kötetben, hogy a Múcsarnok építészeti adottságaiból és a folyamatos nyitvatartás igényéből adódó szezonok, a fő- és kiegészítő termeink – Kamaraterem, Múcsarnok#Box – rendje jól áttekinthető legyen.

A kiállítás és a kötet képei, fotói és a függelékek kifejezik azt a törekvésünket, hogy a képzőművészet és a társművészetek szépsége célként, mint szabad alkotók, szabad emberek találkozásainak Múcsarnoka, közös ünnepként felragyogjon.

2020. augusztus
SZEGŐ GYÖRGY DLA
művészeti igazgató